

Kultuuriministri määruse
„Mälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise säilitamise toetamise tingimused ja kord“
eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1 Sisukokkuvõte

Määrus kehtestatakse muinsuskaitseaduse (edaspidi *MuKS*) § 35 lõike 2 alusel.

Seoses 20.02.2019. a Riigikogus vastu võetud *MuKS* jõustumisega 2019. aasta 1. mail kaotavad kehtivuse varasema muinsuskaitseaduse alusel kehtestatud määrused. Varasemalt on mälestisi ja muinsuskaitseala hooneid toetatud Vabariigi Valitsuse 07.09.2004. a määruse nr 294 „Riigieelarvest mälestise või muinsuskaitsealal paikneva ehitise hooldamiseks, sealhulgas valve- ja signalisatsioonisüsteemi paigaldamiseks, mälestise või muinsuskaitsealal paikneva ehitise konserveerimiseks, restaureerimiseks või optimaalsete säilitustingimuste loomiseks toetuse taotlemise, taotluse menetlemise ja toetuse andmise alused ja kord“ alusel. Vastavalt *MuKS*-ile kehtestab uue korra valdkonna eest vastutav minister.

Mälestiste toetamise süsteemi rakendatakse ka praegu. Eelnõuga sätestatakse toetatavad tegevused, toetuse taotlejale ja taotlusele esitatavad nõuded, sealhulgas oma- või kaasfinantseerimise määr, taotluse esitamise tähtaja, taotluse hindamise, rahuldamise, rahuldamata jätmise ja kehtetuks tunnistamise alused, toetuse sihipärase kasutamise kontrollimise korra ning toetuse tagasinõudmise alused ja kord.

Kultuuriministri määruse eelnõuga (edaspidi *eelnõu*) reguleeritakse kultuurimälestistele ja muinsuskaitsealal asuvatele ehitistele toetuste jagamise korda. Mälestise omamine või ehitise paiknemine muinsuskaitsealal seab omanikule asja kasutamisel piiranguid. Ta peab asja säilitama ning teatud juhtudel asja taastama. Selleks otstarbeks võib riik maksta mälestise omanikule toetust. Vastavalt *MuKS* § 35 lõikele 1 võib mälestise või muinsuskaitsealal asuva ehitise omanik või valdaja ametilt taotleda toetust mälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise hooldamiseks, remondiks, konserveerimiseks, restaureerimiseks, säilimistingimuste tagamiseks ja taastamiseks. Toetust makstakse riigieelarves selleks otstarbeks ette nähtud vahenditest Muinsuskaitseameti eelarve kaudu ja iga-aastase riigieelarve võimaluste piires.

1.2 Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja koostasid Kultuuriministeeriumi kultuuriväärtuste osakonna muinsuskaitseõunik Liina Jänes (liina.janes@kul.ee, 628 2381) ja Kultuuriministeeriumi õigus- ja varahaldusosakonna juhataja Merle Põld (merle.pold@kul.ee, 628 2347), kes tegi eelnõu juriidilise ekspertiisi.

Eelnõu on keeleliselt toimetatud Kultuuriministeeriumi kantselei sekretär-keeletoimetaja Anni Viirmets (anni.viirmets@kul.ee, 628 2220).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb seitsmest peatükist ja 29 paragrahvist.

1. peatükk. Üldsätted

Eelnõu paragrahviga 1 kehtestatakse eelnõu reguleerimis- ja kohaldamisala.

Lõike 1 kohaselt kehtestatakse eelnõuga mälestise ja muinsuskaitsealal asuva hoone toetatavad tegevused, toetuse taotlejale ja taotlusele esitatavad nõuded, sealhulgas oma- või kaasfinantseerimise määra, taotluse esitamise tähtaeg, taotluse hindamise, rahuldamise, rahuldamata jätmise ja kehtetuks tunnistamise alused, toetuse sihipärase kasutamise kontrollimise kord ning toetuse tagasinõudmise alused ja kord.

Lõike 2 kohaselt tuleb määrusega reguleerimata küsimustele kohaldada Euroopa Liidu vastavaid õigusakte, kui toetust antakse vähese tähtsusega abina, ja haldusmenetluse seadust. Euroopa Liidu vastavate õigusaktide all on mõeldud riigiabi reegleid sisaldavaid Eestile otsekohaldavaid õigusakte, mistõttu tuleb eelnõu kehtestamises ja toetuse andmise ülesannete täitmisel juhinduda osapooltel otse neist. Haldusmenetlusele tuleb kohaldada haldusmenetluse seaduse sätteid kooskõlas eelnõus sätestatud korra ja erisustega.

Lõige 3 piirab eelnõu kohaldamist ning sätestab, et eelnõu ei kohaldata näiteks abile, mida soovitakse saada tegevuseks, mis on seotud ekspordiga kolmandatesse riikidesse või liikmesriikidesse, täpsemalt sellisele abile, mis on vahetult seotud eksporditavate koguste, turustusvõrgu loomise ja toimimise või muude ekspordimisest tulenevate jooksvate kuludega, ning abile, mille tingimuseks on kodumaiste toodete kasutamine importtoodete asemel.

Eelnõu paragrahvis 2 sätestatakse toetuse jagunemine erinevateks taotlusvoorudeks ja selgitatakse voorulise ja jooksva taotlemise mõisteid. Toetuse taotlemine on jagatud kolmeks – vooruliseks taotlusvooruks, täiendavaks vooruliseks taotlusvooruks ja jooksvaks taotlusvooruks. Vooruline taotlemine on taotlusvoor, kus taotluse esitamine on võimalik toetuse andja määratud ajavahemikul (1. august – 30. september). Täiendav vooruline taotlemine on lisavõimalus taotlusvooru väljakuulutamiseks täiendavate lisavahendite olemasolu korral. Näiteks on võimalik ka erastamisest laekuva raha kasutamise seaduse alusel Vabariigi Valitsuse omandireformi reservfondist eraldatavatest vahenditest toetada omandireformi käigus tagastatud ehitismälestisi. Selleks on võimalik eraldiseisva taotlusvooru väljakuulutamine. Jooksev taotlusvoor asendab varasemat toetuste reservi ja on mõeldud erakorraliste tööde toetamiseks, mida ei olnud võimalik ette näha ega tähtajalisest taotlusvoorst toetuse taotlemiseks planeerida.

Eelnõu paragrahvi 3 kohaselt on toetuse andja Muinsuskaitseamet. Muinsuskaitseamet vastutab taotlusvooru koordineerimise eest ehk teavitab taotlejaid ja avalikkust toetuse saamise võimalusest, menetleb taotlust ja otsustab, kas taotlus rahuldada või mitte jne.

2. peatükk. Toetatavad tegevused, vähese tähtsusega abi, kulude abikõlblikkus, toetuse eelarve ja osakaal

Eelnõu paragrahviga 4 kehtestatakse tähtajalistest taotlusvoorudest toetatavad tegevused.

Paragrahvis loetletakse tähtajalisest taotlusvoorst toetatavad tegevused mälestise liikide kaupa, kuna erinevat liiki mälestistel on võimalikud erinevad tööd. Näiteks on mälestise taastamine asjakohane ehitis- ja ajaloomälestise ning muinsuskaitseala hoone puhul, kuid mitte arheoloogia-, kunsti- ega tehnikamälestise puhul, samuti ei taastata ajaloolisi loodulikke pühapaiku. Taastamist käsitletakse sealjuures MuKS § 39 tähenduses ehk taastatakse ainult

hävitatud või rikutud mälestis ja muinsuskaitsealal asuv väärtuslik ehitis või nende osa, kui Muinsuskaitseamet on nii määranud.

Lõikes 1 nimetatakse tegevused, mida toetatakse ehitismälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise puhul, samuti ajaloomälestise puhul, mis on hoone (mitte rajatis). Vastavalt ehitusseadustiku §-le 2 on hoone väliskeskkonnast katuse ja teiste välispiiretega eraldatud siseruumiga ehitis. Rajatis on ehitis, mis ei ole hoone. Rajatised, mis on ajaloomälestised (nagu monumendid, hauatähised jms) jäävad edasi ajaloomälestiseks ja neid toetatakse selle liigi all.

Ehitiste puhul toetatakse nii terve hoone kui ka ehitusdetailide konserveerimist ja restaureerimist. Detailid on hoonete juures kõige kergemini välja vahetatav osa nii interjööris kui eksterjööris ja seeläbi on see osa kultuuripärandist aldis jäädavalt kaduma. Kuna avariiliste hoonete ja tervikrestaureerimiste kõrval kipuvad arhitektuursed detailid jääma vähemprioriteetseks, on see tegevus nimetatud eraldi ja selleks on eelnõu § 9 lõike 2 alusel võimalik ette näha osa toetuste eelarvest. Detailide all mõeldakse algupäraselt näha olevaid elemente, mitte peidus olevaid konstruktiivseid hooneosi või hiljem avatud konstruktsioone (nt palkseina eksponeerimine). Interjööris näiteks: ahjud vm küttekolded, lae- ja seinamaalingud, tapeedid, siseuksed, põrandad, stukkdekoor jms. Eksterjööris näiteks: aknad ja aknakaunistused (piirdelauad, karniisid), aknaluugid, välisuksed, varikatused, fassaadidetailid, verandad, rõdud jms.

Lõigetes 2–5 on nimetatud toetatavad tegevused vastavalt ajaloomälestise (rajatis), arheoloogiamälestise, ajaloolise loodusliku pühapaiga ning kunsti- ja tehnikamälestise puhul. Ajaloolise loodusliku pühapaiga puhul on ainus toetatav tegevus hooldamine, näiteks ristimetsa puhastamine võsast, allika puhastamine vms. Konserveerimist ja restaureerimist neis paikades ei tehta. Kunstimälestiste puhul toetatakse tegevuskava koostamist ainult koos konserveerimis- või restaureerimistööga.

Eelnõu paragrahviga 5 kehtestatakse jooksvast taotlusvoorst toetatavad tegevused. Esiteks on võimalik taotleda toetust erakorralise avariolukorra kõrvaldamiseks (näiteks tormiga kahjustada saanud hoone – puu kukkus peale, katus lendas ära; põlengus kannatada saanud kunstimälestis vms). Toetuse abil kõrvaldatakse oht mälestise säilimisele. Teiseks on võimalik taotleda toetust tööde käigus ilmnenud kultuuriväärtuste säilitamiseks. Mälestistel ei ole harvad juhtumid, kus tööde tegemise käigus avastatakse väärtuslikke leide, viimistluskihte, hooneosi vms, mille olemasolust ei olnud varem teadlik ja mida ei olnud seetõttu võimalik varem tööde hulka planeerida. MuKS § 60 järgi on tööde teostaja kohustatud säilitama leitu muutmata kujul ning teavitama sellest viivitamata ametit. Avastatud detailid võivad väärida säilitamist ja eksponeerimist. Kuna nende olemasoluga ei olnud ei projekteerimisel ega tööde kavandamisel võimalik arvestada, on vajalik, et selleks on võimalik jooksvalt toetust taotleda. Kui avariolukorra likvideerimise toetust on võimalik taotleda ainult mälestise kohta, siis avastatud rajatise, tarindi või detaili säilitamiseks võib taotleda toetust nii kinnismälestisel, muinsuskaitsealal kui ka nende kaitsevööndis, sh käib see seni teadmata arheoloogilise kultuurikihi avastamise kohta nimetatud kohtades. Seega on eelnõu § 5 punkti 2 alusel toetuse andmise eelduseks, et olukord vastab MuKS §-le 60. Toetus ei laiene olukordadele, mis vastavad MuKS § 58 lõikele 4 (kinnismälestise kaitsevööndis määratud uuring ja selle käigus avastatud leid).

Paragrahviga 6 kehtestatakse vähese tähtsusega abi kohaldumine.

Lõike 1 kohaselt võib eelnõu alusel toetuse andmine kvalifitseeruda vähese tähtsusega abiks konkurentsiseaduse § 33 lõike 1 tähenduses. Konkurentsiseaduse § 30 lõige 1 sätestab, et riigiabiks loetakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 107 lõikes 1 sätestatud abi. Riigiabi konkreetset definitsiooni Euroopa Liidu toimimise leping ei anna, kuid artikli 107 lõike 1 järgi on riigiabi igasugune liikmesriigi või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, ühisturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust. Vähese tähtsusega abi hinnatakse samade kriteeriumide alusel kui riigiabi. Kõikide taotluste puhul hindab hindamiskomisjon iga taotluse puhul eraldi, kas toetus loetakse vähese tähtsusega abiks või mitte.

Lõigetes 2 ja 3 sätestatakse, et vähese tähtsusega abi andmisel tuleb muuhulgas jälgida, et ühele taotlejale antava vähese tähtsusega abi kogusumma ei ületaks mis tahes kolme eelarveaasta pikkuse ajavahemiku jooksul 200 000 eurot. Kogusumma all mõeldakse kogu riigipoolset toetust kokku. Kui vähese tähtsusega abina kvalifitseeruvat toetust taotletakse suuremas summas, kui taotleja on õigustatud saama, vähendab toetuse andja taotleja nõusolekul toetuse summat kuni vähese tähtsusega abi ülemmäärani. Kui piirmäär on täis, jäetakse taotlus eelnõu § 14 lõike 3 kohaselt läbi vaatamata.

Lõike 4 kohaselt loetakse vähese tähtsusega abi suuruse arvestamisel üheks ettevõtjaks kõik sellised ettevõtjad, kes on omavahel seotud VTA määruse artikli 2 lõike 2 kohaselt. Artikli 2 lõike 2 kohaselt hõlmab „üks ettevõtja“ kõik ettevõtted, mille vahel on vähemalt üks järgmistest tunnustest:

- 1) ettevõtte omab teises ettevõttes aktsionäride või osanike häälteenamust;
- 2) ettevõttel on õigus ametisse määrata või ametist vabastada enamikku teise ettevõtte haldus-, juht-, või järelevalveorgani liikmetest;
- 3) ettevõttel on õigus rakendada teise ettevõtte suhtes valitsevat mõju vastavalt teise ettevõttega sõlmitud lepingule või selle asutamislepingule või põhikirjale;
- 4) ettevõtte, mis on teise ettevõtte aktsionär või osanik, kontrollib vastavalt kokkuleppele teiste aktsionäride või osanikega üksi sellise ettevõtte aktsionäride või osanike häälteenamust.

Üheks ettevõtjaks peetakse ka ettevõtteid, mis on eelmainitud punktides 1–4 kirjeldatud suhtes ühe või enama muu ettevõtte kaudu. Vähese tähtsusega abi maksimaalse määra väljaselgitamisel vaadeldakse ettevõtete seoseid riigipõhiselt. Euroopa Komisjon on „ühe ettevõtja“ mõiste sisustamisel lähtunud asjaolust, et konkurentsieskirjade kohaldamisel on ettevõtja igasugune majandustegevusega tegelev üksus, olenemata tema õiguslikust seisundist ja rahastamisviisist ning Euroopa Liidu Kohus on otsustanud, et kõiki sama üksuse (õiguslikult või faktiliselt) kontrollitavaid üksusi tuleks käsitleda ühe ettevõtjana.

Lisaks võetakse toetuse andmisel arvesse VTA määruse artiklis 5 sätestatud erinevateks eesmärkideks antava vähese tähtsusega abi kumuleerimisreeglid. See tähendab, et üldise, põllumajandusliku ja kalamajandusliku vähese tähtsusega abi summad ei tohi kokku ületada 200 000 eurot kolmeks majandusaastaks. Nimetatud kumuleerimisreegleid on arvesse võetud ka riigiabi ja vähese tähtsusega abi registris, mis tähendab, et sealt nähtub, millist liiki ja kui palju vähese tähtsusega abi on ettevõtjale antud.

Eelnõu paragrahvi 7 kehtestatakse kulude abikõlblikkuse reeglid.

Lõigete 1-2 kohaselt on kulu abikõlblik, kui see on tegevuste elluviimiseks vajalik ja põhjendatud, tekib abikõlblikkuse perioodil, tasutakse toetuse saaja või kaasfinantseerija poolt

ning on kooskõlas nii Euroopa Liidu kui ka siseriikliku õigusega. Tegemist on kulu abikõlblikuks lugemise üldpõhimõtetega. Kulu peab olema tekkinud projekti abikõlblikkuse perioodil, kuid ei pea olema tasutud projekti abikõlblikkuse perioodil. Majandustehinguid (näiteks kaupade ja teenuste saamine) tuleb kajastada projekti abikõlblikkuse perioodil sõltumata sellest, millal toimub arveldamine.

Kulu on põhjendatud, kui kulu on sobiv, vajalik ja tõhus ette nähtud eesmärkide ja tulemuste saavutamiseks ning tekib toetatavate tegevuste käigus. See avaldub läbi põhjendatuse nõude ehk peab olema tuvastatav põhjuslik seos, millest saab järeldada, et nimetatud kulu on tekkinud asjakohaste toetatavate tegevuste käigus.

Kuna eelnõu ei sisalda kõiki muude õigusaktidega reguleeritud kulu abikõlblikkuse tingimusi, siis on oluline rõhutada, et toetuse kasutamisel tuleb arvestada nii riigisiseste kui ka Euroopa Liidu toetusi reguleerivate õigusaktidega. Euroopa Liidu õiguse kooskõlas olemise tingimus seisneb näiteks selles, et kui toetuse andmine tähendab ühtlasi vähese tähtsusega abi andmist, tuleb kõiki toetuse taotlemisega seotud dokumente säilitada vähemalt kümme aastat. Riigisisese õigusega kooskõlas olemise tingimus seisneb näiteks selles, et toetuse saaja peab asjakohasel juhul järgima raamatupidamise reeglitest, maksuseadustest ja riigihangete seadusest tulenevaid piiranguid.

Lõikega 3 kehtestatakse mitteabikõlblike kulude loend.

Eelnõu paragrahvi 8 kehtestatakse toetatavate tegevuste abikõlblikkuse periood.

Lõike 1 kohaselt on abikõlblikkuse periood see periood, mille kestel tehakse projekti tegevusi ning tekivad projekti kulud.

Lõigetes 2–4 kehtestatakse erinevate taotlusvoorude projektide abikõlblikkuse perioodid.

Lõike 5 kohaselt on ette nähtud võimalus projekti abikõlblikkuse perioodi pikendada. Toetuse saaja saab projekti elluviimise käigus taotleda abikõlblikkuse perioodi pikendamist tingimusel, et projekti elluviimisel on ilmnenu toetuse saajast sõltumatud, erakordsed ja / või ettenägematud asjaolud. Projekti perioodi muutmise algatab reeglina toetuse saaja, esitades selleks abikõlblikkuse perioodi jooksul vastavasisulise avalduse, milles on muuhulgas välja toodud ka perioodi muutmise põhjendused. Abikõlblikkuse perioodi võib muuta kuni projekti abikõlblikkuse perioodi lõpuni, kuid mitte tagantjärele pärast projekti tegevuste lõppemist.

Lõigetega 6–7 kehtestatakse projekti abikõlblikkuse perioodi pikendamise taotluse esitamise, rahuldamise või mitterahuldamise täpsustatud kord.

Lõike 7 kohaselt loeb toetuse andja projekti lõppenuks pärast aruande kinnitamist. Toetuse saajat teavitatakse sellest.

Eelnõu paragrahvis 9 sätestatakse toetuse eelarvega seonduv.

Lõike 1 kohaselt kinnitab toetuse aastaelarve kultuuriminister. Siin on mõeldud kõikide taotlusvoorude eelarveid kokku. Siin ei ole hõlmatud võimalikud lisavahendid, mida ei planeerita aastaelarvesse (näiteks erastamisest laekuva raha kasutamise seaduse alusel Vabariigi Valitsuse omandireformi reservfondist eraldatavad vahendid).

Lõikega 2 antakse Muinsuskaitseameti peadirektorile õigus kinnitada toetuse eelarve jaotus tähtajalise ja jooksva taotlusvooru ning toetatavate tegevuste vahel. Eelarve jaotuse vajadus tuleneb näiteks sellest, et ehitismälestiste olukord on halvem ja nende korrastamiseks vaja minevate vahendite maht oluliselt suurem võrreldes teiste mälestise liikidega. Vajadust jagada eelarve toetatavate tegevuste vahel on selgitatud ka näiteks eelnõu seletuskirjas § 4 lõike 1 juures ehitusdetailidega seoses.

Lõikes 3 määratakse, et jooksva taotlusvooru maht võib olla kuni 5% toetuse aastaeelarvest. See on määratud varasema toetuste reservi ja selle kasutamise kogemuse põhjal.

Lõigetega 4 ja 5 sätestatakse tähtaeg, millal peab toetuse andja tegema taotlejatele ja avalikkusele teatavaks taotlusvoorude eelarve.

Eelnõu paragrahviga 10 kehtestatakse toetuse piirsumma ja osakaalu suhtes kehtivad nõuded.

Lõike 1 kohaselt on tähtajalisest taotlusvoorust taotletava toetuse minimaalne summa 200 eurot, maksimaalne summa ehitise restaureerimise ja konserveerimise puhul 100 000 eurot, teistel juhtudel kuni 20 000 eurot taotluse kohta.

Lõikes 2 on sätestatud tähtajalise taotlusvooru toetuse osakaal. See sõltub taotleja õiguslikust vormist. MuKS-e kohaselt on toetuse objektiks mälestis või muinsuskaitsealal asuv ehitis ning toetust võivad taotleda kõikide nende objektide omanikud ja valdajad. Mälestise omanik võib olla igaüks, st iga juriidiline või füüsiline isik, sealhulgas riik ja kohaliku omavalitsuse üksus. Ehitismälestistest kuulub u 80% eraomanikele (juriidilised ja füüsilised isikud), u 10% kohaliku omavalitsuse üksustele ja u 10% riigile.

MuKS-e menetlemise käigus tuli eraomanike esindusorganisatsioonide kaudu teravalt esile küsimus, kas riik peaks ise enda käest toetust taotlema või nägema oma vara korrashoiu tarbeks rahalised vahendid ette riigieelarves. Olukorras, kus keskmine toetussumma taotluse kohta on umbkaudu 5000 eurot ning toetusi ei jätku kaugeltki kõigile, on põhjendatud erinevate toetusmäärade kehtestamine. Kõige haavatavamas olukorras on füüsilisest isikust eraomanikud, kellel puudub võimalus taotleda toetust mujalt või muude eesmärkidega seoses, nt ettevõtlustoetuseid vms. Riik omanikuna peaks endale kuuluvate mälestiste korrastamiseks leidma suuremal määral vahendeid riigieelarvest, seega on 50 % toetuse määr põhjendatud. See määr seatakse nii riigiasutusele, riigi osalusega sihtasutusele, riigi äriühingule kui ka avalik-õiguslikule juriidilisele isikule. Kohaliku omavalitsuse üksusteke kuuluvate mälestistega seonduv kulu tuleb nende eelarvest. Kohalike omavalitsuse üksuste võimekus on selles osas väga varieeruv. On omavalitsusi, kes taotlevad eraomanikega võrdsetel alustel Muinsuskaitseametiameti toetuseid, samas leidub ka omavalitsusi, mis on loonud ise täiendavad toetusmeetmed oma piirkonna väärtuslike hoonete kaitseks. Kohalike omavalitsuste üksustele seatakse toetuse maksimummääraks 80 %. Kõigil teistel seatakse toetuse maksimummääraks 90 %, mis teeb omaosaluseks vähemalt 10 %. Sealjuures ei ole jooksvast taotlusvoorust ehk nn avarii- ja ootamatute olukordade puhul toetuse taotlemisel oma- ja kaasfinantseering nõutavad, seda sõltumata taotleja õiguslikust vormist (lõige 3). Täiendava tähtajalise taotlusvooru puhul määrab toetuse piirsummad ja osakaal vooru väljakuulutamisel toetuse andja (lõige 4).

3. peatükk. Nõuded taotlejale ja taotlusele ning toetuse taotlemine

Eelnõu paragrahvi 11 kehtestatakse nõuded taotlejale.

Lõike 1 kohaselt saab taotleja olla mälestise omanik või valdaja. Eelnõu § 5 punktis 2 sätestatud toetatava tegevuse puhul võib toetuse taotlejaks olla ka mälestise või muinsuskaitseala kaitsevööndisse jääva kinnisasja omanik või valdaja. Kui mälestis või muinsuskaitseala asuv ehitis on riigivara, siis on taotlejaks riigivara valitseja või volitatud asutus, kelle valduses mälestis/ehitis on. Toetuse taotluse esitab vastava asutuse juht.

Lõiked 2 ja 3 reguleerivad seda, et taotlus tuleb esitada enne töödega alustamist ja toetatavad tegevused ei tohi olla tehtud enne taotluse esitamist. Oluline on, et toetatavad tegevused ei ole enne taotluse esitamist lõpetatud või täielikult ellu viidud. Nõude kohaselt ei toetata projekti, mis on ellu viidud enne toetuse taotluse esitamist. Kui kõik projekti toetatavad tegevused on juba ellu viidud, olenemata sellest, kas kulud on tasutud, on tõendatud taotleja võimekus viia projekt ellu omavahendite arvel, mistõttu puudub vajadus toetuseks. Sõna „tegevus“ on mitmuses. Projekt ei kvalifitseeru toetusele, kui kõik tegevused on ellu viidud. Kui projekti kontrollimisel selgub, et taotluse rahuldamise otsus on tehtud enne taotluse esitamist elluviidud projektile, tehakse toetuse tagasinõudmise otsus ning nõutakse väljamakstud toetus tagasi.

Lõikes 2 kehtestatakse täpsustavad nõuded taotlejale. Nimetatud nõuete alusel tuvastatakse, kas taotlejal on olemas projekti elluviimiseks vajalik võimekus, sealhulgas suutlikkus tasuda mitteabikõlblikud kulud.

Punktis 1 sätestatakse, et taotlejal ei tohi olla ajatamata maksu- või maksevõlga riigile. Kui taotlejal on maksu- ja maksevõlad, mis ei ole ajatatud, ei ole nimetatud nõue täidetud. Maksu- ja maksevõla puudumisega arvestamise eesmärk on toetada taotlejat, kellel ei ole riigi ees rahalist võlga.

Punkti 2 kohaselt kontrollitakse, et taotleja suhtes ei ole välja kuulutatud pankrotti, ta ei ole likvideerimisel ega sundlõpetamisel. Juhul kui selgub vastupidine, eeldatakse, et puudub projekti elluviimiseks vajalik finantssuutlikkus, samuti vajalik haldus- ja toimimissuutlikkus. Teavet pankroti, likvideerimise ja sundlõpetamise menetluse kohta saab äriregistrist, samuti väljaandest Ametlikud Teadaanded.

Punktis 3 sätestatakse, et toetust ei anta, kui taotlejale on tehtud tagasinõudmise otsus mõne varasema projekti raames ja tagasinõudmise otsuse kohaselt on tagasimaksmisele kuuluv toetus tagasi maksmata. Näiteks olukord, kus toetuse tagasimaksmiseks ette nähtud tähtaeg on möödunud, sealhulgas ajatamisgraafiku alusel, kuid toetust ei ole ette nähtud mahus tähtaja jooksul tagasi makstud. Nõude mõte ei ole kohustada tagasimaksmisele kuuluvat toetust tagasi maksuma enne tagasimakse tähtaega, vaid sellega ajendatakse tagasimaksmisele kuuluvat toetust maksuma tagasi tähtajaks.

Punktis 4 sätestatakse, et taotleja peab olema suutlik tasuma projekti omafinantseeringut ja mitteabikõlblikke kulusid.

Punkti 5 kohaselt ei tohi sama kulu hüvitamiseks olla eraldatud raha riigieelarvest, Euroopa Liidu või välisabi vahenditest.

Punkti 6 kohaselt ei tohi taotlejal olla muid täitmata kohustusi toetuse andja ees, välja arvatud Muinsuskaitseameti ettekirjutuse täitmiseks. Ettekirjutuse täitmiseks toetuse taotlemine ei ole keelatud.

Eelnõu paragrahvis 12 kehtestatakse nõuded taotlusele.

Lõikes 1 sätestatakse, et taotlusest peab olema välja loetav, et projektis toetatavate tegevuste elluviimine vastab eelnõu §-s 7, 8 ja 10 sätestatud tingimustele.

Lõikes 2 sätestatakse, milliseid andmeid peab taotlus sisaldama.

Lõikes 3 sätestatakse, millised dokumendid tuleb taotlusele lisada.

Punktis 1 nimetatakse, et põhjendatud juhul võib taotleja esitada ühe hinnapakumise. Põhjendatust hindab toetuse anda. Toetuse andja loeb põhjendatud juhuks järgmisi olukordi:

a) puuduvad konkureerivad pakkujad (näiteks kunstimälestiste konserveerimisel väga spetsiifilise töö puhul);

b) toetust taotletakse nn jätkutöö tegemiseks, st toetuse andja on sama mälestise juures varem töid toetanud ja taotletakse sama töö tegemist ning tööd teostab sama isik (näiteks restaureeriti pool katust ja nüüd taotletakse toetust teise poole restaureerimiseks – pakkumise esitab varem töid teostanud isik).

Hinnapakumiste esitamine ei ole nõutav, kui töö teostamiseks, milleks toetust taotletakse, ei ole muinsuskaitseadusega kehtestatud pädevusnõudeid. Näiteks tööd, mida MuKS-e järgi võib teha omanik ise - mälestise või muinsuskaitsealal asuva ehitise hooldamine ja remont.

Lõige 4 sätestab, et täiendava tähtjalise taotlusvooru korral võib toetuse andja küsida lisaks eeltoodule andmeid ja dokumente, mis tulenevad taotlusvooru eesmärgist. Näiteks kui toetatakse omandireformi käigus tagastatud ehitismälestisi, on vajalik tõendada mälestise olemist omandireformi objektiks.

Eelnõu paragrahvi 13 sätestatakse nõuded taotluse esitamisele.

Lõigetes 1–3 sätestatakse, et taotlus tuleb esitada eelnõu § 2 punktides 1 ja 2 määratud tähtaja jooksul või jooksvalt. Kõiki tähtjalisse taotlusvooru esitatud taotlusi menetletakse samal ajal. Tähtjaks esitatud taotlus peab olema esitatud ettenähtud viisil ja vormil koos nõutud dokumentidega. Jooksva taotlusvooru taotlusi menetletakse esitamise järjekorras ja võetakse vastu kuni eelarve ammendumiseni. Sellest teavitab toetuse andja oma veebilehel.

4. peatükk. Taotluse menetlemine

Eelnõu paragrahvi 14 kehtestatakse taotluse menetlemise kord.

Lõigetes 1–2 sätestatakse, et toetuse andja menetleb tähtjalise vooru taotlusi neli kuud taotlusvooru sulgemisest arvates ja jooksva vooru taotlusi 60 kalendripäeva jooksul esitamisest arvates.

Lõike 3 kohaselt jäetakse taotlus läbi vaatamata, kui seda ei ole tähtjaks esitatud ja ka juhul, kui taotleja taotleb toetust, mis kvalifitseerub vähese tähtsusega abiks, kuid tal on vähese

tähtsusega abi piirmäär täis. Kui taotlus esitatakse tähtjaks, kuid vähese tähtsusega abi piirmäär on täis, on see alus jätta taotlus läbi vaatamata.

Lõike 4 kohaselt võib toetuse andja taotluse esitamise tähtja ennistada. Tähtaega võib ennistada toetuse andja omal initsiatiivil või taotleja taotlusel. Mõlemal juhul peab ennistamiseks olema mõjuv põhjus. Põhjuse mõjuvuse üle otsustab toetuse andja.

Lõigete 5–6 kohaselt võib toetuse andja juhul, kui taotluse läbi vaatamise käigus selgub, et taotlus ei ole piisavalt selge ja/või selles esinevad puudused, küsida taotlejalt selgitusi ja lisadokumente taotluses esitatud andmete kohta või nõuda taotluse täiendamist või muutmist. Taotlejale edastatakse vastavasisuline teade, milles on kirjeldatud asjaolud, mis vajavad täiendavat selgitamist, täiendamist või lisateavet, ning märgitud tähtaeg puuduste kõrvaldamiseks. Puuduste kõrvaldamiseks võib toetuse andja anda taotlejale kuni viis tööpäeva, mil peatub eelnõu § 14 lõigetes 1-2 toodud taotluse menetlemise aeg. Kui puudus kõrvaldatakse, loetakse puudusega seotud nõue täidetuks. Toetuse andja jätab taotluse läbi vaatamata ja sisuliselt hindamata, kui taotleja ei ole eelnõu § 14 lõikes 6 sätestatud tähtja jooksul puudusi kõrvaldanud või kui puuduste kõrvaldamise raames esitatud lisateave ei anna ikkagi alust lugeda nõuet täidetuks. Teave taotluse läbi vaatamata jätmise kohta edastatakse taotlejale kümne tööpäeva jooksul tähtja saabumisest arvates.

Lõike 7 kohaselt on toetuse andjal õigus teha taotlejale ettepanek muuta projekti eelarvet ja tegevusi nii, et toetuse summa ei suurene ja projekti eesmärgid ei muutu.

Lõike 8 kohaselt on toetuse andjal õigus küsida lisaks võrdlevaid hinnapakumisi.

Lõike 9 kohaselt saab toetuse andja tunnistada taotleja ja taotluse nõuetele vastavaks ainult juhul, kui on täidetud kõik eelnõu §-des 11 ja 12 sätestatud nõuded.

Eelnõu paragrahviga 15 reguleeritakse hindamiskomisjoni moodustamist.

Lõigete 1–2 kohaselt hindab taotluseid toetuse andja moodustatud hindamiskomisjon. Hindamiskomisjon võib vajadusel taotluste hindamisel kaasata oma töösse hääleõiguseta eksperte. Ekspert lähtub hinnangute andmisel kehtestatud kriteeriumitest. Taotlust hinnanud eksperdi andmeid taotlejale ja toetuse saajale ei avalikustata.

Eelnõu paragrahvis 16 reguleeritakse nõuetele vastavaks tunnistatud taotluste sisulist hindamist.

Lõikes 1 kehtestatakse kriteeriumid, mille alusel hinnatakse tähtjalistesse taotlusvoorudesse esitatud taotluseid.

Lõike 2 kohaselt viiakse taotluste hindamine läbi toetuse andja kinnitatud hindamismetoodika järgi. Hindamismetoodika lähtub eelnõus sätestatud hindamiskriteeriumidest. Hindamismetoodika tehakse kättesaadavaks toetuse andja veebilehel hiljemalt taotlusvooru väljakuulutamise või avamise päeval. Kriteeriumite selge lahtimõtestamine, sealhulgas asjaolude kirjeldus, on oluline selleks, et taotlejale oleks arusaadav, mille järgi taotlusi hinnatakse. Samuti on läbipaistvad ja selgelt kirjeldatud kriteeriumid taotlejale abiks taotluse koostamisel ning projekti tegevuste ja tulemuste kirjeldamisel. Ühtlasi on selgelt kirjutatud asjaolud juhendiks taotluste hindajatele ja otsuse tegijatele.

Lõikes 3 kehtestatakse kriteeriumid, mille alusel hinnatakse jooksvasse taotlusvooru esitatud taotluseid. Siin on hindamisel kaks erinevat alust vastavalt eelnõu § 5 punktides 1 ja 2 toodud tegevustele. Hindamismetoodika koostamine ei ole vajalik, kuna tegu on kiiret reageerimist nõudvate olukordadega ja taotluseid rahuldatakse jooksvalt nende esitamise järjekorras.

Lõige 4 sätestab hindamiskomisjoni liikmete õiguse tutvuda taotluse objektiks oleva mälestise või muinsuskaitsealal asuva ehitisega selle asukohas, sealhulgas viibida kinnisasjal või ehitises.

Lõikega 5 nähakse ette, kellele teeb komisjon ettepaneku otsuse tegemiseks.

Eelnõu paragrahvis 17 nähakse ette taotluse rahuldamise tingimused ja kord.

Lõikes 1 sätestatakse, kes teeb taotluse rahuldamise otsuse. Taotlus rahuldatakse juhul, kui taotleja ja taotlus vastavad eelnõus nimetatud nõuetele ning taotlus kuulub komisjoni hindamistulemuse põhjal rahuldamisele. Taotluse rahuldamise otsuses märgitakse taotleja, mälestise nimi, mälestise registrinumber, tööde nimetus, vajaduse korral kõrvaltingimused ja vaidlustamisviide.

Lõikes 2 sätestatakse, et taotluse rahuldamise otsuse võib teha haldusmenetluse seaduse § 53 tähenduses kõrvaltingimusega, juhul kui taotlusvoorust toetatavad tegevused eeldavad Muinsuskaitseameti tööde tegemise loa, muinsuskaitse eritingimuste või Muinsuskaitseameti heaks kiidetud ehitusprojekti või tegevuskava olemasolu ning see eeldus täidetakse hiljemalt toetuse eraldamise aasta 30. septembriks.

Lõike 3 kohaselt on taotlus ja selle kohta täiendavalt esitatud teave taotluse kohta tehtud otsuse lahutamatu lisa.

Lõigete 4 ja 5 kohaselt võib taotluse rahuldada osaliselt. Osaline rahuldamine tähendab, et mõnda algse taotluse põhiesemeks olevat asjaolu, näiteks toetuse summat, projekti tegevusi ja tulemusi, ei toetata algses taotluses nimetatud ulatuses või kujul. Osaline taotluse rahuldamise otsus tehakse taotlejaga eelnevalt kooskõlastatult ning selles fikseeritakse, millises ulatuses taotlus rahuldatakse. Muutmisettepanek on põhjendatud näiteks juhul, kui projekti tegevused pole taotletavas mahus sobivad, vajalikud või piisavad ning kui taotluses nimetatud asjaolu muutmise tulemusel on projekti mõju meetme või selle tegevuse tulemusse põhjendatum. Muutmisettepanek võib olla ajendatud ka asjaolust, et taotluste rahuldamiseks kavandatud eelarve ei võimalda taotletud toetuse summat täielikult katta. Sellisel juhul pakutakse taotlejale võimalust kaaluda, kas ta on nõus viima projekti ellu ka väiksema toetussummaga või vajadusel projekti muutma. Muudatusettepaneku tegemisel on toetuse andjal kohustus taotleja ära kuulata. Juhul kui taotleja on nõus projekti muutma, tuleb toetuse andjal veenduda, et muudetud taotlus vastab nõuetele ja kriteeriumidele. Selleks võib olla vajalik veel kord kontrollida taotluse nõuetele vastavust ning muudetud mahus projekti. Kui taotleja ei ole nõus projekti muutma ehk kokkulepet ei saavutata, jäetakse taotlus rahuldamata.

Eelnõu paragrahvis 18 nähakse ette taotluse rahuldamata jätmise tingimused ja kord.

Lõikes 1 sätestatakse, kes teeb taotluse rahuldamata jätmise otsuse.

Lõike 2 kohaselt tehakse taotluse rahuldamata jätmise otsus, kui taotleja ja/või taotlus ei vasta kas või ühele eelnõus sätestatud nõudele, kui taotleja ei võimalda teha taotluse nõuetele vastavuse kohapealset kontrolli, sh viibida kinnisasjal või hoones, kui taotluses on esitatud

ebaõigeid või mittetäielikke andmeid, kui taotleja mõjutab taotluse menetlemist pettuse või ähvardusega või muul õigusvastasel viisil, taotlus ei kuulu hindamistulemuse põhjal rahuldamisele, taotlusvooru eelarve mahu tõttu ei ole võimalik projekti toetada või taotleja ei ole nõus taotluse osalise rahuldamise ettepanekuga toetuse vähendamise või projektis kavandatud toetatavate tegevuste muutmise kohta. Taotluse rahuldamata jätmise põhjendus märgitakse taotluse rahuldamata jätmise otsuses.

Eelnõu paragrahvia 19 sätestatakse taotleja/toetuse saaja ärakuulamisega seonduv.

Taotlejale antakse haldusmenetluse seaduse § 40 tähenduses ärakuulamisõigus. Ärakuulamisõigus haldusmenetluses eeldab, et vastaval isikul oleks võimalik enda arvamust asjassepuutuvus küsimuses piisavalt selgitada ja vajadusel võtta seisukoht dokumentide suhtes, mille haldusorgan on tema asja menetlemisel esitanud.

Lõigetega 1–3 nimetatakse, millisel juhul tuleb, arvestades eelnõu kohaseid menetlustermineid, enne otsuse tegemist anda taotlejale ja toetuse saajale võimalus esitada selgitused otsuse põhimotiividele ja põhjendustele. Ära ei kuulata, kui haldusmenetluse seaduse § 40 lõike 3 punkti 4 kohaselt tehakse otsus toetuse saaja või taotleja kasuks ja ka näiteks juhul kui taotlusvooru taotluse esitanud taotlejate arv on suurem kui 50. Lõike 1 punktis 2 korratakse üle sisuliselt haldusmenetluse seaduse § 40 lõike 3 punkt 2, mille kohaselt võib menetlusosalise jätta ära kuulamata, kui andmetest, mida menetlusosaline on taotluses või seletuses esitanud, ei kalduta kõrvale ning puudub vajadus lisaandmete saamiseks. Nimelt, kui taotluse rahuldamata jätmise otsus põhineb vaid taotlusel ja selle menetlemisel puuduste kõrvaldamise raames esitatud andmetel, siis sellise korra läbi saab öelda, et taotleja on ära kuulatud.

Eelnõu paragrahvia 20 sätestatakse taotleja teavitamine taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsusest. Haldusakt tehakse taotlejale teatavaks või toimetakse kätte haldusmenetluse seaduse kohaselt.

Eelnõu paragrahvia 21 sätestatakse vaide esitamisse puutuv. Vaideid lahendatakse vastavalt haldusmenetluse seaduses sätestatule.

5. peatükk. Toetuse maksmise tingimused ja aruande esitamine

Eelnõu paragrahvia 22 sätestatakse toetuse maksmise tingimused.

Lõikes 1 sätestatakse, et toetus makstakse toetuse saajale välja 20 tööpäeva jooksul pärast taotluse rahuldamise otsuse tegemist ettemaksena.

Lõikega 2 Juhul kui taotluse rahuldamise otsus on tehtud kõrvaltingimusega, makstakse toetus välja pärast kõrvaltingimuse saabumist või täitmist.

Eelnõu paragrahvia 23 sätestatakse taotluse rahuldamise otsuse muutmise ja kehtetuks tunnistamisega seonduvad tingimused.

Lõikes 1 sätestatakse, millistel tingimustel saab taotluse rahuldamise otsust muuta ja kelle algatusel. Toetuse andja peab iga teavet hindama, sest olenemata toetuse saaja taotluse sõnastusest võib teave olla käsitlev sisuliselt taotluse rahuldamise otsuse muutmise avalduse või teatena. Kui sisuliselt on tegemist olukorraga, kus otsust peaks muutma otsusega, tuleb

toetuse andjal otsustada, kas seda teha või mitte. Muutmine toimub reeglina toetuse saaja algatusel, näiteks juhul kui toetuse saaja peab möödapääsmatuks muuta projekti (toetatavat tegevust või selle ulatust või jäetakse tegevus ära või lisatakse täiendav tegevus). Muutmise võimaldamine on sobiv ja vajalik, sest toetuse taotlemisel ei pruugita kõiki tulemuse saavutamiseks vajaminevaid tegevusi või tegevuste ulatust ette näha. Seega ei ole põhjendatud nõuda algsest kavandatud tegevusplaanist detailselt ja jäigalt kinnihoidmist. Muutuda ei tohi projekti eesmärk ega tulemus. Kui tahetakse muuta projekti algset eesmärki ja tulemust, on tegemist sisuliselt uue projektiga.

Lõike 2 kohaselt saab taotluse rahuldamise otsust muuta, kuni projekti abikõlblikkuse perioodi lõpuni, kuid mitte pärast projekti tegevuste lõppemist.

Lõike 3 kohaselt võib toetuse andja keelduda taotluse rahuldamise otsuse muutmisest, kui soovitatav muudatus ei taga mälestise või muinsuskaitsealal paikneva ehitise või nende osa säilimist või seisukorra paranemist või ei ole projekt muutunud asjaolude tõttu kooskõlas eelnõus sätestatud tingimustega, samuti kui soovitud muudatuse korral on oodatavate tulemuste saavutamine kaheldav või projekti tegevuste lõpetamine projekti abikõlblikkuse perioodi jooksul ei ole tõenäoline. Sellisel juhul toetuse saaja avaldust taotluse rahuldamise otsuse muutmiseks ei rahuldata ja toetuse saajal ei ole toetuse kasutamist ette nähtud tingimustel võimalik jätkata ning taotluse rahuldamise otsus tunnistatakse täielikult või osaliselt kehtetuks.

Lõige 4 sätestab taotluse rahuldamise otsuse muutmise avalduse läbivaatamise tähtaja. Toetuse saaja peab viivitamatult teavitama toetuse andjat projekti muudatustest nende ilmnemisel kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. Taotluse rahuldamise otsuse muutmise otsuse võib jõustada varasema kuupäevaga kui toetuse andja vastava otsuse tegemise kuupäev, juhul kui see aitab kaasa projekti tegevuskava katkematu elluviimisele ja tulemuste saavutamisele. Taotluse rahuldamise otsuse muutmise otsuse jõustumise kuupäev ei saa olla varasem kui selle muutmise avalduse toetuse andjale esitamise kuupäev.

Lõikes 5 viidatakse, millistel juhtudel taotluse rahuldamise otsus osaliselt või täielikult kehtetuks tunnistatakse. Taotluse rahuldamise otsus tunnistatakse täielikult või osaliselt kehtetuks, kui ilmneb asjaolu, mille korral taotlust ei oleks rahuldatud või taotlus oleks osaliselt rahuldatud, taotlemisel või projekti elluviimisel on teadlikult esitatud ebaõiget või mittetäielikku teavet või teave on jäetud teadlikult esitamata, kõrvaltingimusega taotluse rahuldamise otsuse korral kõrvaltingimus ei saabu või ei suudeta seda tähtajaks täita, toetuse saaja avaldust taotluse rahuldamise otsuse muutmiseks ei rahuldata ja toetuse kasutamist ei ole ette nähtud tingimustel võimalik jätkata ning toetuse saaja esitab avalduse toetuse kasutamisest loobumise kohta. Samuti tunnistatakse kogu taotluse rahuldamise otsus kehtetuks, kui see tühistatakse toetuse tagasinõudmise otsusega vastavalt eelnõu §-le 25.

Taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamisel peab järgima proportsionaalsuse ja ärakuulamise nõudeid, kuid arvestusega, et taotluse rahuldamise otsus ei tohiks jääda kehtima selliselt, et see oleks vastuolus eelnõus sätestatuga. Tahtlikult valeandmete esitamise avastamisel tolerants puudub, mis tähendab, et sellise asjaolu avastamisel tuleb taotluse rahuldamise otsus kehtetuks tunnistada.

Taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamise ja eelnõu § 20 kohase toetuse tagasinõudmise otsuse tegemise vahe seisneb selles, et kehtetuks tunnistatakse see siis, kui taotlust ei oleks pidanud rahuldama või pärast taotluse rahuldamise otsuse tegemist ilmneb

asjaolu, mille tulemusel ei ole projekti võimalik või vajalik esialgu kavandatud mahus või viisil ellu viia, sealhulgas kui toetuse saaja ei taha enam projektile toetust. Kehtetuks tunnistamisega ei ole tegemist siis, kui toetuse kasutamise tingimuste, nõuete või kohustuste rikkumise tõttu tehakse toetuse tagasinõudmise otsus. Siiski on nendel otsustel ühine tagajärg – saadavat toetust vähendatakse kuni nullini. Kui on selge, et toetust ei kasutata ära algses taotluse rahuldamise otsuses nimetatud mahus, vormistatakse pigem otsuse muutmise otsus, kuid võib vormistada ka osaliselt kehtetuks tunnistamise otsuse. Kui esialgu määratud toetus jääb kasutamata, tuleks määratud toetuse summat selle võrra vähendada juba projekti elluviimise ajal. Nii saab ühes projektis kasutamata jääva toetuse määrata näiteks teisele projektile.

Lõige 6 sätestab, et taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamise tõttu tuleb õigusliku alusega saadud toetus toetuse saajal toetuse andjale tagastada.

Lõikes 7 antakse toetuse andjale õigus suunata tagastatud või väljamaksmata toetuse summad jooksva taotlusvooru eelarvesse. See on erinorm eelnõu § 9 lõikest 3.

Eelnõu paragrahviga 24 kehtestatakse toetuse kasutamisega seotud aruande esitamise põhimõtted.

Lõikes 1 sätestatakse toetuse saajale aruande esitamise kohustus. Aruande esitab toetuse saaja 30 kalendripäeva jooksul peale projekti abikõlblikkuse perioodi lõppemist.

Lõigetes 2 sätestatakse toetuse andjale aruande menetlustähtaeg.

Lõikega 3 antakse toetuse saajale võimalus aruande esitamise tähtaega põhjendatud juhtudel avalduse alusel pikendada.

Lõikes 4 sätestatakse, et toetuse andja võib juhul, kui aruande läbi vaatamise käigus selgub, et aruandes esinevad puudused, küsida toetuse saajalt selgitusi ja lisadokumente aruandes esitatud andmete kohta või nõuda aruande täiendamist ehk puuduste kõrvaldamist. Puuduste kõrvaldamiseks võib toetuse andja anda toetuse saajale kuni kümme tööpäeva, mil peatub eelnõu § 24 lõikes 2 toodud aruande menetlemise aeg. Kui puudus kõrvaldatakse, loetakse puudusega seotud nõue täidetuks.

Lõikes 5 sätestatakse aruande kinnitamise tingimused. Projekt loetakse lõppenuks, kui toetuse andja on aruande kinnitanud.

6. peatükk. Toetuse tagasinõudmine

Eelnõu paragrahviga 25 reguleeritakse toetuse osalise või täieliku tagasinõudmise otsuse tegemist ja toetuse tagasimaksmist nimetatud otsuse alusel. Toetust taotledes nõustub taotleja toetuse eraldamise tingimustega, sealhulgas kohustusega maksta toetus tagasi, kui toetust on saadud mitteabikõlbliku kulu katteks või muul toetuse tagasinõudmise aluse esinemisel. Toetuse tagasinõudmise otsuse puhul on tegemist haldusmenetluse seaduse tähenduses haldusaktiga.

Lõikes 1 sätestatakse, millal tehakse otsus toetuse tagasinõudmise kohta. Toetuse tagasinõudmise otsus tuleb teha näiteks siis, kui hüvitamiseks esitatud kulu osutub mitteabikõlblikuks. Näiteks sama kulusumma on hüvitamise aluseks juba olnud, kulu liik ei

ole abikõlblik, kulu liik on abikõlblik, kuid see ei ole seotud toetatava tegevusega. Kulu võib lugeda mitteabikõlblikuks puuduste kõrvaldamiseks täiendava tähtaja andmiseta, kui on ilmselge, et puudusi kõrvaldada ei saa.

Toetuse tagasinõudmise otsus tuleb teha näiteks ka siis, kui selgub, et toetust on välja makstud mitteabikõlbliku kulu hüvitamiseks. Sellisel juhul kaalutlusõigus, kas teha toetuse tagasinõudmise otsus või mitte, puudub. Kaalutlusõigus puudub ka juhul, kui toetuse andmine ei ole kooskõlas vähese tähtsusega abi andmise regulatsiooniga.

Toetuse tagasinõudmise otsus tehakse kaalutlusõiguse alusel, kui toetuse saaja on rikkunud toetuse saaja kohustust või jätnud täitmata nõude, mis on mõjutanud või võib mõjutada kulude abikõlblikkust. Siin peetakse silmas olukorda, kus toetuse saaja ei järgi menetluskorda või ei täida kohustust või nõuet ning täitmata jätmisega kaasnevat kahjusummat ei ole võimalik üheselt võlaõigusseaduse tähenduses tuvastada. Näiteks on kahjustatud rahaliste vahendite säästliku kasutamise põhimõtet.

Kui toetuse saaja suhtes on algatatud likvideerimis- või pankrotimenetlus, ei tekita see fakt üksi veel iseenesest alust teha otsus toetus tagasi nõuda, kuid on toetuse andjale ajendiks, et hinnata, kas toetatav tegevus jääb sealjuures pooleli või toetatava tegevuse sihipärane kasutamine katkeb kohustuslikul ajaperioodil.

Lõike 2 kohaselt ei tehta toetuse tagasinõudmise otsust, kui puudus kõrvaldatakse või kohustus või nõue täidetakse või kui toetuse saaja ise avastas ja teatas toetuse andjale, et talle on hüvitatud mitteabikõlblik kulu ning tagastas selle toetuse andjale ehk täidetud on kõik toetuse vabatahtliku tagastamise tingimused.

Lõike 3 kohaselt võib toetuse tagasinõudmise otsuse tegemise otsustamiseks ja vormistamiseks jätta kolme aasta pikkuse varuaja ehk toetuse tagasinõudmise otsuse võib teha kolme aasta jooksul toetuse saaja viimase kohustuse täitmise lõppemisest.

Lõige 4 teeb lõikest 3 erisuse ebaseadusliku, väärkasutatud või ühisturuga kokkusobimatu riigiabi korral, sealhulgas vähese tähtsusega abi puhul. Sellisel juhul võib toetuse tagasinõudmise otsuse teha kümne aasta jooksul pärast toetuse saajale toetuse eraldamist. Ebaseaduslikuks riigiabiks loetakse nõukogu määruse (EL) nr 2015/1589, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 108 kohaldamiseks (kodifitseeritud tekst) (ELT L 248, 24.09.2015, lk 9–29), artikli 1 punktis f nimetatud abi. Riigiabi väärkasutamiseks loetakse nõukogu määruse (EL) nr 2015/1589 artikli 1 punktis g sätestatud. Ebaseaduslik riigiabi on uus abi, mis ei ole eraldatud kooskõlas riigiabi reeglitega. Väärkasutatud abi on abi, mida ei ole kasutatud kooskõlas toetuse andmise tingimuste ja taotluse rahuldamise otsusega.

Lõike 5 kohaselt tuleb toetus tagastada toetuse tagasinõudmise otsuse kehtima hakkamise päevast arvestades 60 kalendripäeva jooksul. Toetuse tagasinõudmise otsus kui haldusakt hakkab haldusmenetluse seaduse § 61 lõike 1 järgi kehtima alates selle teatavaks tegemisest või kättetoimetamisest koostoimes haldusmenetluse seaduse § 62 lõike 2 punktiga 2, mille kohaselt tuleb haldusakt teha menetlusosalisele kättetoimetamisega teatavaks, kui varasem haldusakt tunnistatakse kehtetuks või seda muudetakse.

Toetuse saaja peab toetuse tagasi maksma toetuse tagasinõudmise otsuses näidatud summas ja tähtjaks. Kui toetuse tagasinõudmise otsuse sisuks on kogu toetus tühistada, tuleb toetuse

tagasinõudmise otsus tunnistada kehtetuks. Seda ka seetõttu, et kui määratud toetust toetuse tagasinõudmise otsuse tõttu saada ei ole, lõppevad taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamisel ka toetuse saaja muud kohustused, näiteks viia toetatavad tegevused lõpuni.

Enne toetuse tagasinõudmise otsuse tegemist tuleb anda toetuse saajale võimalus asjaolusid selgitada ehk ta eelnõu § 19 kohaselt ära kuulata. Sellega tagatakse, et toetuse saaja on tema suhtes käimas olevast menetlusest teadlik ning ta on saanud otsustamisel teada olevaid asjaolusid selgitada ja toetuse andja on saanud neid otsuse tegemisel arvesse võtta.

Lõike 6 kohaselt tuleb ebaseadusliku riigiabi korral toetus tagasi maksta koos intressiga toetuse väljamaksmisest arvates vastavalt Nõukogu määruse (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 108 kohaldamiseks (EÜT L 83, 27.03.1999, lk 1–9), artikli 14 lõikele 2, mille rakendamissätted on Komisjoni määruse nr 794/2004, millega rakendatakse nõukogu määrust (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 108 kohaldamiseks (EÜT L 83, 27.03.1999, lk 1–9), artiklites 9–11. Toetus tuleb tagastada koos liitintressiga ehk eelneval aastal kogunenud intressilt tuleb samuti tasuda intressi, mille rakendamise nõue tuleneb Euroopa Komisjoni määruse (EÜ) nr 794/2004 artiklist 11. Aluseks tuleb võtta toetuse maksmise ajal rakendatud Euroopa Liidu Teatajas avaldatud intressimäär. Toetust saanud toetatavate tegevuste puhul tuleb ebaseaduslik riigiabi seega tagastada liitintressiga alates päevast, kui ebaseaduslik abi maksti, ning intressi määraks tuleb võtta komisjoni riigiabi viite- ja diskontomäär. Liitintressi tuleb maksta kuni toetuse tagasimaksmiseni.

Lõike 7 kohaselt, kui toetuse andjal ei ole võimalik rikkumise rahalise mõju suurust hinnata, võib ta kaalutusõigusele tuginedes vähendada toetust protsentuaalselt rikkumise raskusega.

Lõigetega 8 sätestab, et põhjendatud juhul võib toetuse saaja taotleda toetuse tagasimaksmise ajatamist, kui korraga maksmine seab toetuse saaja olulisel määral makseraskustesse. Toetuse saaja võib taotleda tagasinõude ajatamist kümne tööpäeva jooksul toetuse tagasinõudmise otsuse kättesaamisest arvates. Ajatamise taotluses tuleb esitada ajatamise vajaduse põhjendus ja soovitud ajatamise kava.

Lõike 9 kohaselt on toetuse andjal õigus tühistada toetuse osadena tagasimaksmise võimaldamise otsus ehk ajatamisotsus, kui toetuse saaja ei pea kinni tagasimaksmise ajakavast. Toetuse saaja peab toetuse tagastama 30 kalendripäeva jooksul ajatamisotsuse kehtetuks tunnistamisest.

Lõike 10 kohaselt, kui tagasimaksmisele kuuluvat toetust tagasi ei maksta, võib toetuse andja nõuda üleantud rahalisi vahendeid tagasi haldusmenetluse seaduse § 69 lõike 1 ja võlaõigusseaduse § 1028 alusel (alusetu rikastumise sätete alusel). See tähendab, et toetuse tagasinõudmise otsus on täidetav üksnes tsiviilkohtu kaudu.

7. peatükk. Toetuse saaja ja toetuse andja õigused ja kohustused

Eelnõu paragrahvia 26 kehtestatakse toetuse saaja kohustused, mis rakenduvad alates taotluse rahuldamise otsuse jõustumisest. Toetuse saaja peab tagama eelnõus sätestatud kohustuste täitmise ja eduka elluviimise taotluse rahuldamise otsuses ja eelnõus fikseeritud tähtaegade ja tingimuste kohaselt. Toetuse saaja kohustuste tagamine tähendab seda, et

kohustus peab olema täidetud tema enda poolt. Paragrahvis ei ole korratud kohustus, mis tulenevad eelnõu teistest sätetest.

Punkti 1 kohaselt peab toetuse saaja viima projekti ellu heaks kiidetud taotluse kohaselt ehk seal nimetatud eesmärkidel kavandatud tegevuste abil ning saavutama tema enda kavandatud tulemused. Projekti eesmärgid ja tulemused ning nende saavutamiseks kavandatavad tegevused peavad olema kooskõlas eelnõus määratletud võimalustega.

Punkti 2 kohaselt tuleb toetuse saajal järgida vähese tähtsusega abi reegleid, kui toetuse näol on tegemist sellise abi saamisega. Nimetatud reeglitest tuleneva kohustuse rikkumine võib kaasa tuua toetuse vähendamise ja toetuse tagasinõudmise, kuna tegemist oleks toetuse kasutamisega seotud Euroopa Liidu õigusaktide, sealhulgas Euroopa Liidu huvide rikkumisega.

Punktide 3 ja 4 kohaselt on toetuse saajal kohustus säilitada kulu abikõlblikkust tõendavad dokumendid ja muud tõendid vähemalt kolme aasta jookusul toetuse saaja saadud toetusega seotud viimase kohustuse lõppemisest arvates. Sellist kohustust tuleb rakendada niiviisi, et kui muust seadusest või näiteks Euroopa Liidu riigiabi reeglitest tuleneb siiski pikem dokumentide või andmete säilitamise kohustus, siis tuleb järgida pikemaid tähtaegu.

Punktide 5 ja 6 kohaselt peab toetuse saaja aitama kaasa toetuse andja kontrollitegevusele, sest eelkõige on toetuse saaja kohustatud tõendama kulude abikõlblikkust ning esitatud teabe õigsust või paikapidavust, sealhulgas peab toetuse saaja esitama asjakohased raamatupidamis- ja pangadokumendid, lepingud ja juhtimisotsused, et veenda toetuse andjat, et tegemist ei ole pettuse ega topeltfinantseerimisega ning täiendavat tuluallikat ei ole tekkinud. Nimetatud kohustuse rikkumine võib kaasa tuua toetuse vähendamise ja toetuse tagasinõudmise eelkõige seetõttu, et kulu abikõlblikkuses või kohustuste täitmisel ei saa veenduda.

Punkti 7 kohaselt peab toetuse saaja pidama abikõlblike kulude, mitteabikõlblike kulude ja tulude kohta eraldi arvestust.

Punkti 8 kohaselt peab toetuse saaja teavitama viivitamata kirjalikult toetuse andjat taotluses esitatud või projekti elluviimisega seotud andmete muutumisest. Toetuse andja hindab saadud teabe alusel, kas projekti rakendamistingimused või toetuse andmise eeldused on endised või vajab taotluse rahuldamise otsus muutmist. Toetuse saaja peab taotlema nõusolekut toetuse kasutamise tingimuste, sealhulgas projekti tegevuste, tulemuste, eelarve ja tähtaegade muutmiseks, kui muudatus eeldab taotluse rahuldamise otsuse muutmist.

Eelnõu paragrahvida 27 kehtestatakse toetuse saaja õigused.

Punkti 1 kohaselt on toetuse saajal õigus saada toetuse andjalt teavet ja nõuandeid, mis on seotud toetuse kasutamist puudutavates õigusaktides sätestatud nõuete ja toetuse saaja kohustustega. Toetuse saaja võib pöörduda toetuse andja poole saamaks juhiseid projekti nõuetekohaseks elluviimiseks, sealhulgas eelhinnangut projektis kavandatavatele muudatustele, selgitusi kulude abikõlblikkuse ja muude eelnõus sätestatud tingimuste kohta jms.

Punkti 2 kohaselt on toetuse saajal õigus esitada eelnõu § 19 kohaselt oma seisukohad. Ära kuulamisõigus haldusmenetluses eeldab, et puudutatud isikul oleks võimalik oma

arvamust asjassepuutuvas küsimuses piisavalt selgitada ja vajadusel võtta seisukoht haldusorgani poolt tema asja menetlemisel esitatud dokumentide suhtes.

Punkti 3 kohaselt on toetuse saajal õigus tutvuda tema kohta koostatud dokumendis sisalduva või sellega lahutamatult seotud teabega. Üle korratakse toetuse saaja õigus tutvuda dokumendis tema kohta käiva teabega, saada väljavõtteid, kui dokument sisaldab andmeid, millele juurdepääs on piiratud. Avalikustamisele ei kuulu teave, mis võimaldab seostada, millise hinnangu andis toetuse andja konkreetne ametnik või töötaja või kaasatud hindaja. Hindaja kaitse on oluline, et tagada julgelt antud hinnang ning selleks et seda ei oleks võimalik seostada konkreetse hindajaga ja viia minimaalseks hindamisjärgne hinnangute andmine hindajale endale.

Punktis 4 rõhutatakse üle toetuse saaja õigus toetusest igal ajal loobuda ja toetus tagastada.

Eelnõu paragrahviga 28 kehtestatakse toetuse andja kohustused. Toetuse andja peamine ülesanne on valida rahastamiseks sobilikud projektid, sealhulgas menetleda taotlused ning maksta rahuldatud taotluse alusel toetust, kontrollida kulude abikõlblikkust ja teha vajadusel toetuse tagasinõudmise otsus.

Punktiga 1 kehtestatakse toetuse andjale kohustus järgida vähese tähtsusega abi andmise korral konkurentsiseaduse 6. peatükist tulenevaid kohustusi. Nimetatud peatükk kehtestab siseriiklikult riigiabi andmise reeglid.

Punkti 2 kohaselt on toetuse andjal kohustus säilitada kulu abikõlblikkust tõendavad dokumendid ja muud tõendid kümme aastat taotluse rahuldamise otsuse tegemisest.

Punktide 3 ja 4 kohaselt on toetuse andjal kohustus teostada projektide elluviimise üle kontrolli, sealhulgas kontrollida aruandeid ning kehtestada asjakohased juhendmaterjalid ja teha need taotlejale/toetuse saajale kättesaadavaks. Toetuse andja peab, kas omal või toetuse saaja algatusel, selgitama toetuse andmist ja kasutamist puudutavaid reegleid ning teavitama toetuse saajat viivimatult reeglites toimunud muudatustest.

Eelnõu paragrahviga 29 kehtestatakse toetuse andja õigused.

Punktidega 1–5 sätestatakse toetuse andja õigused kontrollida projekti elluviimist ning nõuda asjakohaste täiendavate andmete esitamist. Ühtlasi antakse toetuse andjale õigus teha abikõlblike kulude kontrolli toetuse saaja juures kohapeal. Kohapealse kontrolli käigus saab tuvastada toetuse saaja kohustuste täitmist, sealhulgas projekti tegevuste toimumist ja edenemist ehk toetuse andmise aluseks olevate tulemuste saavutamist, projekti kulude ja tulude kohta eraldi arvepidamise olemasolu ning tehingute kajastamist raamatupidamises. Kohapealse kontrolli käigus kontrollitakse ka toetuse andjale abikõlblike kulude kohta esitatud dokumentide vastavust originaalile.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrus ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Määruse alusel antav toetus aitab tagada mälestiste säilimist ning parandada nende seisukorda. Mälestise omamine seab omanikule asja kasutamisel piiranguid. Ta peab asja säilitama ning teatud juhtudel asja taastama. Toetuse maksmine aitab omanikul säilitamiskohustust täita.

Arvutused näitavad, et mälestiste toetamine ja seeläbi korras kultuuripärand mõjutab ka teisi sektoreid. Näiteks hoonefondi rekonstrueerimisel tehtud koguinvesteeringust laekub riigile maksutuluna tagasi kolmandik, st 30% toetuse korral on toetus end ise tagasitootev. Kultuuripärandi korrastamine elavdab piirkonna majandust, võimendab turismi, loob töökohti ja suurendab riigi konkurentsivõimet.

5. Määruse rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse rakendamisega ei kaasne täiendavaid riigieelarvelisi kulusid. Toetuste eelarve ja selle rakendamiseks vajalikud kulud on planeeritud Muinsuskaitseameti iga-aastasesse eelarvesse. 2019. aasta toetuste eelarve on kokku on 1,46 miljonit eurot.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras

7. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi kaudu kooskõlastamiseks ministeeriumidele. Siseministeerium, Rahandusministeerium ning Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium kooskõlastasid eelnõu märkusteta, teised ministeeriumid vaikimisi. Haridus- ja Teadusministeeriumi ettepanekul on täiendatud seletuskirja toetuse taotluse esitamist, kui mälestise või muinsuskaitsealal asuva ehitise valdaja on riigiasutus.